

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vývoj řídicích orgánů obcí

Kristýna Beňová

Bakalářská práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna BEŇOVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika pro kriminalisty**

Název tématu: **Vývoj řídicích orgánů obcí**

Zásady pro vypracování:

Novela obecního zřízení 1919
Vývoj po roce 1989
Současná správa obcí

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

MATRASOVÁ, Eva, ŠLAUF, Václav. Obecní zřízení. 1.vydání. Praha: Institut pro místní správu, 2003, 59 s. ISBN 80-239-3040-0

POMAHÁČ, R., VIDLÁKOVÁ, O. Veřejná správa. Praha : C. H. Beck, 2002. 300 s. ISBN 80-7179-748-0

VALEŠ, Lukáš a kolektiv. Politologické aspekty veřejné správy. Plzeň : Aleš Čeněk - vydavatelství a nakladatelství, 2006. 244 s. ISBN 80-7380-010-1.

VELFL, Josef. Příbram v průběhu staletí. Městský úřad Příbram, 2003, 166 s. ISBN 80-239-1174-0

zákon č.128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

zákon č.129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Miloš Charbuský, CSc.
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: 30. června 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Robert Baňa, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 21. července 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré použité literární prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27. 4. 2010

Kristýna Beňová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu PhDr. Miloši Charbuskému, CSc. za odborné vedení při psaní mé bakalářské práce a za věcné a cenné rady.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na vývoj hlavních orgánů obcí v České republice a zabývá se územní samosprávou. Je zde charakterizován vývoj od roku 1919, kdy vstoupila v platnost novela obecního zřízení, až po současnost. Dále je uveden popis jednotlivých řídicích orgánů v obcích v každé etapě vývoje. Současná samospráva obcí je pak převedena na konkrétní obec v České republice.

Klíčová slova

samospráva, obec, obecní zřízení, orgány obce, reforma

Title

Development of local authority

Anotation

This thesis is focused on the evolution of the main municipal authorities in the Czech Republic and deals with territorial local government. It analyses the evolution since 1919, when the amendment to the municipal system came into force, until the present time. Furthermore, individual governing bodies in municipalities are described in each stage of development. The current system of local government is then applied to a specific municipality in the Czech Republic.

Keywords

local government, municipality, municipal system, municipal authorities, reform

Obsah

Úvod	9
1 NOVELA OBECNÍHO ZŘÍZENÍ.....	11
1.1 Novela obecního zákona	11
1.2 20. a 30. léta.....	12
1.2.1 Župní zřízení	12
1.2.2 Zákon o organizaci politické správy	13
1.2.3 Novela obecního zřízení 1933	14
1.3 Protektorát Čechy a Morava	14
1.4 Národní výbory	16
1.5 Správa v 60. letech	17
1.6 Správa v 70. a 80. letech	19
1.7 Důležité pojmy	19
2 VÝVOJ PO ROCE 1989	21
2.1 Obnova obecního zřízení	21
2.2 Ústava	21
2.3 Krajské zřízení	21
2.4 Důležité pojmy	23
3 SOUČASNÁ SPRÁVA OBCÍ	25
3.1 Působnost obce	25
3.1.1 Samostatná působnost	25
3.1.2 Přenesená působnost	25
3.2 Druhy obcí	25
3.3 Orgány obce	26
3.3.1 Zastupitelstvo	26

3.3.2	<i>Rada obce</i>	29
3.3.3	<i>Starosta</i>	29
3.3.4	<i>Obecní úřad</i>	30
3.4	Příbram a její správa	31
3.4.1	<i>Výbory města Příbram</i>	32
3.4.2	<i>Komise města Příbram</i>	33
3.4.3	<i>Městský úřad Příbram</i>	35
3.4.4	<i>Městské organizace a úřady</i>	37
	Závěr	39
	Seznam použité literatury	41
	Seznam obrázků	43
	Seznam příloh	44

Úvod

Významným článkem fungujícího státu je veřejná správa. Je to oblast, kde dochází k realizaci státní politiky, oblast přímého kontaktu občana se státem. Systém veřejné správy je důležitým ukazatelem efektivního státu a také měřítkem jeho schopností. Čím lepší systém správy se zvolí, tím bude stát efektivnější a občané spokojenější.

V posledních letech se uplatňuje tzv. evropský princip subsidiarity, kdy se výkon správy realizuje na úrovni občanovi nejbližší, nejlépe v obci, kde žije. To vše se aplikuje ale s ohledem na odbornost a efektivitu výkonu veřejné správy. Profesionalita pracovníků veřejné správy je totiž také velmi důležitým aspektem fungujícího systému.

Dalším významným ukazatelem fungující veřejné správy je decentralizace, kdy se přesouvají kompetence z orgánů státu na orgány místní a regionální samosprávy. Díky decentralizaci mohou obce o svém chodu rozhodovat, jsou blíže svým občanům a problémům obce.

Posledním, ale neméně důležitým aspektem, je demokratický charakter. Je velmi důležité, aby do některých činností veřejné správy vstupovali občané. Přispívá to k větší zainteresovanosti občanů. Veřejná správa by měla být otevřeným systémem, proto je také důležitá její kontrola veřejností.

Současná samospráva obcí prošla mnoha etapami, kdy se měnila struktura orgánů obcí, jejich způsob volby a také se měnil vliv státu na ni. Česká republika prošla zajímavým obdobím, které zahrnuje jak přechod od nedemokratického politického režimu k demokratickému, ale také i procesem reformy veřejné správy, který se snažil najít řešení uspokojující moderní nároky na profesionalitu, decentralizaci a demokratičnost.

Cílem této bakalářské práce je poukázat na situaci a vývoj samosprávy na úrovni obcí v České republice od roku 1919, kdy vstoupila v platnost novela obecního zřízení, až po současnost, a ukázat, jak důležitá samospráva pro fungující stát je.

Při psaní bakalářské práce jsem vycházela zejména ze studia odborných publikací, které se zabývají vývojem správy obecně, ale i v České republice, dále ze zákonů, které jsou platné v současnosti, a ze zákonů platných v minulosti. Nesmím opomenout i internetové servery měst a obcí a také organizací spojených se správou v České republice.

Bakalářská práce je rozdělena na tři části. V První kapitole je charakterizován systém za první republiky, kdy vstoupila v platnost novela obecního zřízení, dále pak systém za Protektorátu Čechy a Morava a dále pak přes existenci národních výborů a jejich zánik. V druhé kapitole se věnuji správě po roce 1989, kdy veřejná správa po revoluci, dostává demokratický charakter. V poslední kapitole se zabývám současnou platnou veřejnou správou a samosprávou. Samotný chod samosprávy pak ukazuji na městě Příbram, kde žiji.

V závěru jsou pak shrnuty všechny získané poznatky a rozdíly mezi jednotlivými etapami vývoje samosprávy.

Doufám, že se mi stanovené cíle podaří splnit, a přeji si, aby se tato práce stala přínosem a inspirací pro ty, kteří se o problematiku samosprávy zajímají.

1 Novela obecního zřízení 1919

1.1 Novela obecního zákona

Při vzniku československého státu roku 1918 se staly jeho základními články národní výbory. Počet národních výborů narůstal a vznikaly tím jak spory o kompetence, tak na druhé straně i rostla nedůvěra k celkovému složení jednotlivých orgánů. Bylo tedy nutné vypracovat novelu stávajícího obecního zákona a především převést veřejnou správu v demokratičtější systém.

Důležitým aktem pro změnu obecní samosprávy byla před novelizací obecního zákona reforma komunálních voleb. Zákon o volbách č. 75/1919 Sb. stanovil pro obecní volby všeobecné, rovné a přímé hlasovací právo s poměrným rozdělením mandátů. Volební období bylo čtyřleté a první volby po reformě proběhly již též rok.

Národní výbory byly krátce po vzniku Československa rozpuštěny. Byla přijata novela obecního zřízení jako zákon č.76/1919 Sb. a vytvořila tak nový systém obecních orgánů. Před touto novelou byly hlavními obecními orgány:

- obecní výbor
- obecní představenstvo
- starosta
- přípravné výbory.

Novými obecními orgány se staly:

- obecní zastupitelstvo
- obecní rada
- starosta a jeho náměstci
- komise.

Veškeré své pravomoci nadále vykonávaly pomocí obecního úřadu.

Obecní zastupitelstvo bylo voleno přímo a skládalo se z devíti až šedesáti členů. Počet zastupitelů byl odvíjen od počtu obyvatel obce. Ze svého středu volilo starostu, náměstka (popř. náměstkyni) a neposledně také radu. Schůze zastupitelstva byly veřejné a měly se konat alespoň jednou za dva měsíce.

Obecní rada se stala usnášecím orgánem ve věcech vlastní i přenesené působnosti, pokud nenáležely zastupitelstvu nebo starostovi. Na rozdíl od zastupitelstva nebyly schůze veřejné a rada se scházela častěji, jelikož měla rozhodující moc i odpovědnost. Rada byla složena ze starosty, jeho náměstka (popř. náměstků) a z dalších radních. Nejméně však mohla mít rada tři členy.

Starosta se nyní o své kompetence dělil s radou, dále však svolával zastupitelstvo a zastupoval obec navenek. Na rozdíl od předešlého obecního zřízení nemusela být volba starosty potvrzována státem.

Obce si mohly zřizovat své komise dle možností a svých potřeb. Mezi ty povinné však patřily komise finanční a letopisecká.

Zemský úřad mohl rozpustit obecní zastupitelstvo. Tento případ novela obecního zřízení upravovala tak, že okresní úřad jmenoval vládního komisaře (regent) nebo správní komisi. Byly to orgány přechodné a zabezpečovaly pouze běžné záležitosti a neodkladné věci. Dalším mimořádným orgánem byl tzv. „*curator ad actum (zástupce obce ustanovený v případě rozepře mezi obcí a občany obce)*“¹.

Praha, jako hlavní město, byla upravována zákonem č.114/1920 Sb., kterým se sousední obce a osady slučují s Prahou. Praha se pak dělila na obvody, v nichž se volily místní výbory. Ze středu místních výborů byl volen starosta, jeden nebo dva náměstci a členové rady. Obecní zastupitelstvo bylo zřizováno pro celou Prahu a to pak volilo primátora, jeho tři náměstky a 24 členů rady.

Výjimku potvrzování starosty státem tvořila statutární města, kde starostu potvrzovala vláda. Mezi statutární města patřila Opava, Brno, Liberec a Olomouc. Praha také patřila mezi statutární města, avšak primátora potvrzoval ve funkci prezident republiky.

1.2 20. a 30. léta

1.2.1 Župní zřízení

Roku 1920 se začalo mluvit o novém systému místní správy. Byl přijat zákon o zřízení župních a okresních úřadů č.126/1920 Sb. Toto tzv. župní zřízení nebylo nikdy zcela uvedeno v život, částečně pouze na Slovensku.

Podle zákona měly vykonávat místní správu župní a podřízené okresní úřady, vyjma správy, kterou byly pověřené jiné úřady.

obr. 1 Nerealizované župní zřízení

Zdroj: <http://klaudyman.psomart.cz/pictures/zupy.gif>

¹ VALEŠ, L. a kol. Politologické aspekty veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 55 s.

Župní úřady by převzaly správu zemských úřadů politických, zemských sněmů a výborů. Vnitřní organizace byla tvořena županem, župním zastupitelstvem, župním výborem a župní komisí. Zastupitelstvo mělo být voleno na dobu šesti let a to ve všeobecných, přímých a rovných volbách. Dle zákona se zastupitelstvo staralo o hospodářskou a správní činnost. Dále působilo také v oblasti „*finanční, normotvorné, poradní a správního soudnictví*“². Podobně, jak tomu bylo u obcí ve spojitosti zastupitelstva, rady a starosty, to bylo i v župní organizaci. Ze středu župního zastupitelstva byl volen župní výbor v čele s županem. Výbor měl na starosti přípravu podkladů pro jednání zastupitelstva, dohled nad komisemi aj. Zastupitelstvo opět mohlo zřizovat komise, finanční musela být opět zřízena obligatorně. Všechna župní zastupitelstva se měla slučovat v župních zemských svazech. Mezi orgány svazu by patřily zemský župní sbor, zemský svazový výbor a zemský svazový dozorcí sbor.

Okresní úřady měly vykonávat správu, která dosud náležela okresním hejtmanstvím a zastupitelským okresům. V čele okresního úřadu měl stát okresní náčelník a dále pak okresní výbor a okresní komise. Výbor byl volen na čtyři roky a jeho předsedou byl okresní náčelník. Působnost výboru můžeme rozdělit na hospodářskou, poradní, ve správním soudnictví, pomocnou při usnesení župního zastupitelstva a také v jistém rozsahu výbor vykonával dozor nad obcemi. S komisemi to bylo stejné, povinně musela být zřízena finanční. Okresní náčelník zastupoval navenek úřad, řídil jej a měl např. právo veta vůči nezákonným rozhodnutím výboru nebo komise. Jak župní úřady, tak i okresní výbor mohly být rozpuštěny Ministerstvem vnitra.

Vytvoření a přijetí župního zákona mělo dva cíle. Jednak se snažil o integraci republiky do jednoho celku, v českém pohraničí, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi se totiž objevovaly separatistické tendence, na druhé straně díky zákonu také mělo dojít k jednotné územní správě v celé republice.

1.2.2 Zákon o organizaci politické správy

Jako novelizace župního zákona byl prezentován zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy. Tento zákon však představoval naprosto novou koncepci místní správy, „*zrušil rakouskouherskou dvojkolejnost správy a republiku rozdělil na země a okresy*“³. Tato reforma nepřála územní samosprávě a byla výrazně centralistická. Územní samospráva byla omezena tím, že jedna třetina členů zastupitelstva byla jmenována ministrem vnitra.

Zemskými správními obvody byly země Česká, Moravskoslezská, Slovenská a Podkarpatoruská. Sídla zemských úřadů byla ve městech: Praha, Brno, Bratislava a v Užhorodu. V čele zemského úřadu stál zemský prezident, kterého jmenoval prezident republiky. V jednotlivých zemích byla zemská zastupitelstva, jejichž dvě třetiny členů byly voleny na období šesti let a zbylá třetina byla jmenována ministrem vnitra z řad odborníků.

V čele okresního úřadu stál okresní hejtman, kterého pověřoval ministr vnitra. Členové okresního zastupitelstva byli voleni a jmenováni na dobu šesti let a jejich počet se

² Mates, P., Matula, M. Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1998, 18 s.

³ Valeš, L. a kol. Politologické aspekty veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 55-56 s.

pohybuje od 18 do 36 členů dle velikosti okresu. Okresní hejtman svolával zastupitelstvo alespoň čtyřikrát do roka. Okresní zastupitelstvo působilo v oblasti hospodářské, jako poradní sbor okresního hejtmána, zemského prezidenta a zemského zastupitelstva. Dále jim také mohlo podávat návrhy a podněty, pokud se týkaly zájmů daného okresu nebo jeho obyvatelstva. Zastupitelstvo ze svých řad volilo okresní výbor, který měl 8 členů a také 8 členů náhradních. Výbor se scházel na popud okresního hejtmána, jakmile to bylo potřeba, avšak muselo to být alespoň desetkrát do roka.

1.2.3 Novela obecního zřízení 1933

Další úpravou veřejné správy byla novelizace obecního zákona z roku 1933. Tato novela podstatně ovlivnila obecní správu. Prodloužila funkční období obecních orgánů na šest let a navíc volba starosty musela být potvrzena státními orgány, což značně omezovalo svobodu obecní samosprávy. Tímto aktem se tedy starosta stával více součástí samotného státu, jelikož už nevystupoval jako volený představitel obecní správy, ale jako výkonný orgán správy státní. Starosta ani nyní nemusel čekat při výkonu přenesené působnosti na rozhodnutí zastupitelstva a ani nemusel vykonávat usnesení přijaté právě zastupitelstvem. Tato novela vnesla do chodu správy další centralistické prvky.

1.3 Protektorát Čechy a Morava

Na konci 30. let dochází k odklonu od demokratického vývoje. Byly přijaty ústavní zákony č. 299/1938 Sb. o autonomii Slovenskej krajiny a č. 328/1938 Sb. o autonomii Podkarpatské Rusi. Dále Československá republika přišla o pohraniční oblasti. Republika přestala fungovat přijetím ústavního zákona č.330/1938 Sb., jelikož díky tomuto zákonu mohl prezident republiky vydávat po dobu dvou let dekrety, kterými mohl měnit ústavu. V řadě obcí došlo k rozpuštění zastupitelstev. Počátkem roku 1939 bylo schváleno nařízení, dle kterého se zřídila instituce obecních tajemníků, kteří měli za úkol převzít přenesenou působnost obcí, ale také mohli zasahovat do oblasti samostatné působnosti. Tajemníci působili také jako poradci starosty, zastupitelstva, rady a i komisí. K tomu navíc mohli navrhopvat zrušení rozhodnutí obecních orgánů, která nebyla podle nich v pořádku.

Den po okupaci roku 1939 byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Čechy a Morava se staly součástí Německé říše. V prvních dnech zabezpečoval výkonnou moc velitel říšské armády. Vojenská správa začala zasahovat do protektorátní správy. Čeští starostové byli sesazováni a na jejich místa byli jmenováni němečtí komisaři a do obecních zastupitelstev byli dosazeni němečtí občané. Důležitou roli hráli vrchní zemští radové, kteří stáli v čele tzv. oberlandrátů, kterých bylo na území protektorátu 19. Ti řídili říší převzatou správu a dohlíželi na orgány protektorátní územní správy. Všechny protektorátní orgány byly podřízené nacistickým okupačním orgánům, mezi které patřily úřad říšského protektora a komplex oberlandrátů. Roku 1942 však došlo ke zrušení řadě oberlandrátů a ty byly narazeny okresními hejtmanstvími s rozšířenou působností. Zemská zastupitelstva přenesla své pravomoci na úřad zemského prezidenta a roku 1940 byla následně zrušena. Jediným nezrušeným orgánem se tedy stala obecní zastupitelstva.

Obr. 2 Mapa správního rozdělení protektorátu 21. září 1939

Zdroj: <http://www.fronta.cz/fotka.php?t=3&foto=4.jpg&h=72505b7ec64a889b99bc77e6c5f57fe9>

Obr. 3 Mapa správního rozdělení protektorátu 1. listopadu 1942

Zdroj: <http://www.fronta.cz/fotka.php?t=3&foto=6.jpg&h=4682e8bca922244acf2d9f5fd74103fe>

Je nutné ovšem zmínit, že významnou roli sehrálo také tzv. zahraniční prozatímní státní zřízení, které vzniklo roku 1940 v Londýně a bylo tvořeno prezidentem republiky, vládou a Státní radou. Asi nejdůležitějším aktem je vydání ústavního dekretu č.18/1944 Úř. věst. o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění. Tento dekret stanovil, že na osvobozeném území mají být vytvořeny na základě voleb místní, okresní a zemské národní výbory. Tyto výbory měly působit jako prozatímní orgány veřejné správy. Z národních výborů pak mělo vzejít Národní shromáždění. Dále pak v obcích, ve kterých byla většina státně nespolehlivých obyvatel, měli být jmenováni komisaři, nebo správní komise.

1.4 Národní výbory

Vydáním vl. nař. č. 4/1945 Sb. (novelizované vl. nař. č. 44/1945 Sb.) se stanovilo, že mají být vytvořeny volbami místní, okresní a zemské národní výbory. Místní národní výbory měly být zřízeny v každé obci a vykonávat pravomoci a působnost, které dosud náležely starostům, zastupitelstvu a radě. Obdobně na tom byly okresní národní výbory, které byly v každém okresu. Ty měly vykonávat veškeré veřejné záležitosti, které nenáležely jiným orgánům.

Místní výbory byly ze začátku ustavovány buď na veřejných shromážděních občanů, nebo dohodou politických stran. Byla také možnost, že zůstanou v podobě za okupace. Až díky vl. nař. č. 49/1945 Sb. byly voleny nepřímými volbami. Praha měla opět zvláštní postavení. Dle vl. nař. č. 46/1945 Sb. zde působil Ústřední národní výbor.

Národní výbory byly tvořeny z těchto orgánů:

- plénum
- rada
- předseda a jeho náměstci
- komise.

V plénu byli všichni členové národního výboru, ze kterých se posléze volily další orgány. Plénum rozhodovalo o nejdůležitějších otázkách. Rada působila jako rozhodovací orgán. Komise pak připravovaly veškeré podklady pro jednání pléna a rady. V čele komisí stáli většinou členové rady, tzv. referenti. Předseda ve své pozici zastupoval výbor navenek a byl odpovědný za dodržování veškerých právních předpisů a plnění pokynů vyšších složek. Navíc si okresní a zemské národní výbory vytvářely předsednictva (předseda a jeho náměstci) a také poradní sbory, které sloužily pro otázky zvláštní důležitosti. Jako výkonné orgány sloužily národním výborům obecní, okresní a zemské úřady.

Pro národní výbory platilo, že výbor nižšího stupně byl podřízen výborům vyššího stupně a to jak v oblasti státní správy, tak i v oblasti samosprávy. Pokud šlo o zemský národní výbor, ten byl podřízen ministerstvu vnitra.

Mezi politickými stranami se objevovaly rozdílné názory na fungování správy. Komunisté nijak nezvýrazňovali požadavek samosprávy územních celků, měla být zrušena dvojkolejnost územní správy a vše mělo být soustředěno v rámci národních výborů.

Naproti tomu socialistické strany chtěly zachovat samosprávu a přály si vyjmutí odborné agendy z působnosti národních výborů.

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. označil národní výbory jako nositele a vykonavatele státní moci a jako strážce práv a svobod lidu v obcích, okresech a krajích. Ústava stanovila, že správní soustava je založena na krajském zřízení, přičemž kraje se dělí dále na okresy a ty na obce. Krajů bylo 19 a okresů 270. Národní výbory byly povinny dbát zákonů, nařízení, směrnic a pokynů vyšších orgánů a opět zde platí podřízenost nižšího národního výboru vyššímu. Mezi povinnosti národního výboru zejména patřily⁴:

- chránit a posilovat lidově demokratické zřízení
- spolupůsobit při plnění úkolů obrany státu a pečovat o národní bezpečnost
- podporovat udržování a zvelebování národního majetku
- v rámci jednotného hospodářského plánu plánovat a řídit hospodářské, sociální a kulturní budování na svém území
- zajišťovat předpoklady plynulé zemědělské a průmyslové výroby a starat se o zásobování i o výživu obyvatelstva aj.

Změnu na úrovni národních výborů přinesly až zákony č. 13/1954 Sb. o národních výborech a č. 14/1954 Sb. o volbách do národních výborů. Dle nich byly národní výbory místními orgány státní moci pracujícího lidu a jsou také pod jejich stálou kontrolou. Národní výbory se dělily na krajské, okresní, městské, a místní, včetně Ústředního národního výboru hlavního města Prahy. Volební období všech výborů bylo tříleté. Výbory byly nyní ztotožněny s plény a ostatní složky, jako byly rady a odbory, se staly jejich výkonnými orgány.

Hlavním výkonným orgánem tedy byla rada a byla volena plénem. Byla složena z předsedy národního výboru, jeho náměstků, tajemníka a dalších členů. „*Rada zajišťuje a organizuje plnění úkolů národního výboru a provádí jeho usnesení, řídí a kontroluje práci odborů a správ a řídí a kontroluje práci rad národních výborů nižších stupňů a pomáhá jim.*“⁵ Rada je podřízena svému národnímu výboru a, jak vyplývá z předchozího, také radě národního výboru vyššího stupně.

Dalším orgánem byly komise. Ty byly složeny ze členů výboru. Měly spolupracovat na přípravě usnesení národního výboru, projednávaly stížnosti občanů a sledovaly činnost výkonných složek. Neměly však žádnou rozhodovací pravomoc.

Národní výbory také vytvářely z politicky a odborně kvalifikovaných zaměstnanců odbory a správy národních výborů.

1.5 Správa v 60. letech

V 60. letech se začala šířit teze, že občané by se bezprostředně měli podílet na řízení státu a národní výbory se mají stát společenskými organizacemi pracujících. Byl také snížen počet krajů na 10 a okresů na 108. Dle zákona č. 5/1965 Sb. o národních

⁴Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., kapitola šestá, § 125

⁵ Ústavní zákon č. 13/1954 Sb., oddíl 9., § 21

výborech byly definovány národní výbory jako nejširší organizace pracujících, orgány státní moci a správy v krajích, okresech a obcích. Byla jim předána správa a řízení řady výrobních podniků, škol a dalších institucí. Navíc mohly také sledovat činnost státních orgánů a hospodářských organizací a upozorňovat na nedostatky v jejich činnosti. Dále se staraly o veřejný pořádek. Volební období bylo stanoveno na čtyři roky.

Zákon pak rozlišoval kolektivní orgány a odbory. Mezi kolektivní orgány se řadily plénum, rada a komise. Postavení zůstávalo stejné. Plénum bylo hlavním orgánem výboru a vytvářelo ostatní orgány výboru. Rada zůstala hlavním výkonným orgánem a nadále byla podřízena plénu svého národního výboru a radě vyššího národního výboru. Odlišně na tom byly komise, které byly nejenom iniciativním a kontrolním orgánem, ale také i výkonným orgánem s rozhodovacími pravomocemi k řízení úseků, pro které byly zřízeny. V komisích působili jak poslanci, tak i odborníci z různých oblastí. Komise mohly dávat pokyny vedoucím jednotlivých odborů. Odbory měly připravovat podklady pro výkon volených orgánů a zajišťovat jejich realizaci.

V roce 1968 vstoupil v účinnost zákon č. 69/1967 Sb., o národních výborech. Národní výbory definoval jako orgány socialistické státní moci a správy v krajích, okresech a obcích. Dále je označil jako státní orgány samosprávného charakteru. Druhy a stupně zůstávaly v podstatě stejné. Nadále tak existovaly místní, městské, okresní a krajské národní výbory. Zvláštním statutem byla označena města Brno, Ostrava a Plzeň, kde se území členilo na obvody s obvodními národními výbory. V Praze působil Národní výbor hlavního města Prahy a obvodní národní výbory⁶. Nově byly rozděleny městské výbory do tří kategorií. Vznikaly již náznaky samostatné působnosti především v oblasti životního prostředí, rozvoje bydlení a uspokojování potřeb občanů službami. Výborům byla přiznána pravomoc vydávat obecně závazné právní akty.

Rozsah působností národního výboru záležel především na tom, jaký stupeň národního výboru to byl. Místní národní výbory zajišťovaly podmínky pro fungování běžných životních potřeb a funkcí menších obcí. Těžištěm státní správy však byly okresní národní výbory, které vykonávaly státní správu ve všech úsecích jim svěřených, dále řídily národní výbory nižšího stupně, podílely se na vypracování koncepcí rozvoje okresů aj.

Volební období bylo čtyřleté, později bylo o rok prodlouženo.

Orgány národního výboru byly plénum, rada, komise, správní komise, odbory a zvláštní orgány (výbory lidové kontroly). Plénum nadále zřizovalo ostatní orgány a byl to vrcholný usnášecí a kontrolní orgán národního výboru. Schvalovalo plány a rozpočet, mohlo zřizovat organizace a zařízení národního výboru. Plénum si také mohlo vyhradit, že bude rozhodovat o jakékoli otázce, která náleží do působnosti jiného orgánu. Rada působila jako hlavní výkonný orgán. Do působnosti rady patřilo např. jmenování ředitelů organizací a zařízení národního výboru, příprava a provádění usnesení pléna. Rada také řídila odbory, komise a jiné orgány. Komise fungovaly jako orgány iniciativní, kontrolní a výkonné. Pokud místní a městské národní výbory nezřizovaly odbory, jejich funkce plnily komise. Národní výbory vytvářely správní komise, které rozhodovaly o právech

⁶ Postavení Prahy bylo upraveno zákonem č. 111/1967 Sb.

a povinnostech fyzických a právnických osob na úseku, pro které byly zřízeny. Na rozdíl od komisí zde platila dvojitá podřízenost a to radě a správní komisi národního výboru vyššího stupně. Výbory lidové kontroly se skládaly z poslanců a občanů a byly orgány národních výborů, ale také i územními články soustavy orgánů kontroly. Byly zřizovány ve všech městských národních výborech a v místních národních výborech ve střediskových obcích⁷. Odbory se opět staly výkonnými orgány státní správy. Přípravovaly podklady pro jednání ostatních orgánů. Odbory podléhaly radě a také odborům národních výborů vyššího stupně.

Specifickým orgánem byly občanské výbory, které byly zřizovány u národních výborů nižšího stupně. Zajišťovaly, aby občané mohli prosazovat své zájmy a potřeby v činnosti národního výboru, a dále měly zajistit podíl občanů na správě veřejných záležitostí. Občanské výbory mohly být pověřeny plněním některých úkolů národního výboru.

1.6 Správa v 70. a 80. letech

V 70. letech byl systém národních výborů zachován. Objevovaly se tendence oslabování obcí a naopak posilování významu větších celků. V té době KSČ vyhlásila tzv. linii urbanizace, kdy její součástí bylo spojování obcí nebo jejich připojování k městům.

Roku 1982 se zřídila nová kategorie středisková obec. Mělo to přispět k integraci malých obcí do větších celků. Tím se zejména měly zlepšit ekonomika a sociální procesy. V této obci působil místní národní výbor s rozšířenou působností. Docházelo však ke zhoršení dostupnosti správy pro občany a některé obce se rušily.

1.7 Důležité pojmy

- Samospráva⁸ - Forma veřejné správy spočívající ve správě územně či jinak organizovaného společenství lidí, které si své záležitosti řeší samostatně a činí rozhodnutí přímo nebo prostřednictvím volených orgánů.
- Přenesená působnost⁹ - Výkon státní správy delegované státem formou zákona na orgány územních samosprávných celků.
- Samostatná působnost obce¹⁰ - Samostatnou působností obce se rozumí, že obec má právo spravovat své záležitosti samostatně a řídí se přitom pouze zákony a jinými právními předpisy vydanými na jejich základě. Obec tyto své záležitosti vykonává

⁷ Viz kapitola 1.6 Správa v 70. a 80. letech

⁸ <http://svs.institutpraha.cz/index.php?page=slovník&id=470>

⁹ <http://svs.institutpraha.cz/index.php?page=slovník&id=439>

¹⁰ <http://svs.institutpraha.cz/index.php?page=slovník&id=194>

vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Jde tedy o výkon obecní samosprávy, kdy obec vystupuje jako samostatná právnická osoba. Opatření, která obec činí při výkonu samostatné působnosti, zajišťuje vlastními silami a prostředky. Jde o záležitosti, které mají závažný vliv na zajišťování rozvoje obce a uspokojování oprávněných potřeb a zájmů obyvatel obce. Do samostatné působnosti nepatří výkon státní správy.

- Letopisecká komise – vedla obecní pamětní knihy (kroniky)
- Všeobecné hlasovací volební právo¹¹ - každý svéprávný občan od určitého věku smí volit, bez ohledu na původ, pohlaví, náboženské přesvědčení, rasu a podobně
- Rovné hlasovací volební právo¹² - každý hlas váží stejně, neexistují privilegovaní voliči s větším vlivem na výsledek voleb;
- Přímé hlasovací volební právo¹³ - voliči volí přímo jednoho z uchazečů o funkci

¹¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Volebn%C3%AD_pr%C3%A1vo

¹² http://cs.wikipedia.org/wiki/Volebn%C3%AD_pr%C3%A1vo

¹³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Volebn%C3%AD_pr%C3%A1vo

2 Vývoj po roce 1989

2.1 Obnova obecního zřízení

Po sametové revoluci v roce 1989 česká správa nefungovala, vyžadovala reformu a to takovou, aby odpovídala novým demokratickým poměrům. Nikdo nedokázal přesně říci, jak veřejná správa bude vypadat, ale bylo nutné změnit ekonomiku, bezpečnost a především ideologii. Vyslovena byla nedůvěra v národní výbory a v roce 1990 přestaly existovat a to ve všech stupních. Ústavní zákon č. 294/1990 Sb. stanovil, že základem místní samosprávy je obec, která je právnickou osobou s právem vlastního hospodaření a správy majetku. Do zastupitelstva obce se konaly volby na základě obecného, tajného, rovného a přímého volebního práva. Obec mohla vydávat obecně závazné vyhlášky. Obnovilo se tak obecní zřízení. Zákon č. 367/1990 Sb., o obcích pak „stanovil samotné obce, města a statutární města, upravoval práva občanů vůči obci, územní změny (sloučení a rozdělení obcí), samostatnou a přenesenou působnost obcí a jednotlivé obecní orgány“¹⁴.

Městské a místní národní výbory byly tedy převedeny na obce jako orgány samosprávy. Okresní národní výbory byly přeměněny na okresní úřady jako orgány státní správy. Jejich působnost a další upravoval zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech. Okresní úřady fungovaly jako vykonavatelé státní správy, ovšem neoficiálně působily i jako nadřazené orgány obcí, zejména v přenesené působnosti.

2.2 Ústava

31. 12. 1992 došlo k rozpadu Československé federativní republiky a 1. 1. 1993 nabyla účinnosti nová Ústava, zákon č. 1/1993 Sb. Ústava přinesla do systému samosprávy mnoho změn. Stala se tak dalším významným mezníkem ve vývoji územní samosprávy.

Obce charakterizovala jako základní územně samosprávné celky a kraje jako vyšší územně samosprávné celky, tzn., že jak obce, tak i kraje mají právo na samosprávu. Obce spravovalo zastupitelstvo, které bylo voleno na čtyři roky a podle všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

Obci je přiznána právní subjektivita, může tedy vystupovat sama za sebe. Základním orgánem je zastupitelstvo, které volí starostu. Výkonným orgánem je opět rada. Rada se zřizuje pouze ale v těch obcích, které mají alespoň 15 zastupitelů. Obce vykonávají samostatnou i přenesenou působnost prostřednictvím obecního úřadu.

2.3 Krajské zřízení

Jelikož okresní úřady nemohly nadále plnit všechny záležitosti, kterých přibývalo, bylo třeba upravit krajské zřízení. Ústava již kraje definovala, avšak nebyla uvedena přesná podoba zřízení. Bylo navrženo několik variant, jak by mohlo zřízení vypadat. V jedné variantě se uvažovalo o tom, že kraje budou mít stejné hranice jako z roku 1960. Další varianta počítala s tím, že na místo krajů a okresů se zřídí asi 40 jednotek. Varianta, která

¹⁴ Valeš, L. a kol. Politologické aspekty veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 75 s.

byla nakonec podpořena, navrhovala kraje rozčlenit podle roku 1949. V návaznosti byl schválen zákon č. 347/1997 Sb., o vyšších územních celcích a republika byla rozdělena na 14 krajů, kde i hlavní město Praha také získalo statut kraje. Zákon ovšem nabyl účinnosti až 1. 1. 2000.

Obr. 4 Krajské zřízení od roku 2000

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz/komunikace-s-regiony/koordinatori/mapa-kraju/>

Existencí krajů se zrušily okresní úřady a kompetence se převedly na krajské úřady a obce s rozšířenou působností (tzv. malé okresy). Tyto obce vykonávaly od 1. 1. 2003 většinu pravomocí zrušených okresních úřadů. Na místo 73 okresních úřadů vzniklo 205 obcí s rozšířenou působností. Vznikly také pověřené obecní úřady, které v rámci přenesené působnosti vykonávaly na svém území a pro obce v okolí státní správu.

V listopadu roku 2000 se uskutečnily první volby do krajských zastupitelstev a tímto aktem byla završena dvouúrovňová územní samospráva. Došlo tedy i k prvním přesunům kompetencí na nově vzniklé samosprávné orgány.

Tento model veřejné správy však s sebou přinesl také negativa a to¹⁵:

- nedostatečné finanční krytí svého chodu zejména z vlastních zdrojů, do konce roku 2004 byly kraje závislé na dotacích ze státního rozpočtu, (zlepšení přišlo až po změně zákona o rozpočtovém určení daní)
- vyostření vztahů mezi státem a kraji; sloučením státní správy a samosprávy vznikly silné krajské úřady, které jsou odpovědné v první řadě krajským zastupitelstvům, kraje provádějí v rámci svých kompetencí vlastní politiku
- nepřipravenost koordinace aktivit státu a krajů (např. v oblasti dopravy a cestovního ruchu by bylo žádoucí, aby se kompetence vykonávaly v koordinaci s jinými kraji)
- nárůst počtu úředníků

Okresní úřady byly zrušeny zákonem č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů a to k datu 31. 12. 2002. Vytvořením obcí s rozšířenou působností a zrušením okresních úřadů byla dokončena další významná reforma veřejné správy.

2.4 Důležité pojmy

- Obce II. typu¹⁶ – tzv. obce s pověřeným obecním úřadem - Typ obce, která vykonává v rozsahu jí svěřeném zvláštními zákony přenesenou působnost ve správním obvodu určeném prováděcím právním předpisem. Obce s pověřeným obecním úřadem stanoví zvláštní zákon, a to Příloha č. 1 k zákonu č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, § 64 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.
- Obce III. typu¹⁷ - tzv. obce s rozšířenou působností - Typ obce, která vykonává v rozsahu jí svěřeném zvláštními zákony přenesenou působnost ve správním obvodu určeném prováděcím právním předpisem. Obce s rozšířenou působností stanoví zvláštní zákon, a to Příloha č. 2 k zákonu č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, § 66 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

¹⁵ Valeš, L. a kol. Politologické aspekty veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 86-87 s.

¹⁶ <http://svs.institutpraha.cz/index.php?page=slovník&id=377>

¹⁷ <http://svs.institutpraha.cz/index.php?page=slovník&id=378>

- Rozpočtové určení daní¹⁸ - Daně jsou příjmy veřejných rozpočtů. Veřejných rozpočtů je však celá řada a musí být tedy určeno – a to zákonem – které daně do kterých veřejných rozpočtů plynou, resp. jaká část jednotlivých daní je příjmem toho kterého rozpočtu. Rozpočtové určení se mění podle územní organizace státu, změn v úkolech územních samosprávných celků apod.

¹⁸ http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=157&typ=r&refresh=yes&levelid=DA_408.HTM

3 Současná správa obcí

Česká republika je nyní založena krajském zřízení, kdy základní samosprávnou jednotkou je obec. Postavení krajů upravuje zákon č. 129/2000 Sb., o krajích a postavení obcí upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. Praha, jako hlavní město, je pak upravena zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

3.1 Působnost obce

3.1.1 Samostatná působnost

Každá obec má právo na samosprávu a úkoly do ní patřící plní v rozsahu stanoveném zákonem a v souladu s potřebami obce. Obec může ukládat povinnosti obecně závaznou vyhláškou, která musí být vyvěšena na úřední desce obecního úřadu. Především do samostatné působnosti obce patří:

- vytvářet podmínky pro uspokojení potřeb bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy, vzdělání, kulturního rozvoje ad.
- spravovat záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů
- hospodaření obce
- spolupráce mezi obcemi, spolupráce s obcemi jiných států
- a např. udělovat ceny obce za významná umělecká a vědecká díla

Do věcí samostatné působnosti patří ještě další, o kterých rozhoduje zastupitelstvo obce (viz kapitola 3.3.1).

3.1.2 Přenesená působnost

Přenesenou působností se rozumí, když obec vykonává na svém území státní správu ve věcech, které stanoví zákon. Obec dostává na plnění těchto úkolů příspěvek ze státního rozpočtu. Při výkonu této působnosti se orgány obce řídí zákony a právními předpisy vydanými na základě zákona a dále také usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů. Veškerý dozor nad výkonem přenesené působnosti obce má na starosti příslušný krajský úřad.

3.2 Druhy obcí

Obce můžeme rozdělit z několika hledisek. Územní správní jednotky vykonávají vedle samosprávy také i státní správu v přenesené působnosti. Dle míry přenesené působnosti dělíme obce na:

- obec I. kategorie – pouze základní působnost, každá obec
- obec s matričním úřadem – vykonává svou působnost i na území jiných obcí
- obec se stavebním úřadem – obdobná situace jako u obce s matričním úřadem

- obec II. kategorie - obec s pověřeným obecním úřadem
- obec III. kategorie - obec s rozšířenou působností
- statutární město – má stejné kompetence jako obec s rozšířenou působností, jen se dále může členit na územní městské části, kde může dále zřizovat samosprávu
- hlavní město – Praha je obcí I., II. i III. kategorie a také krajem

Dále obce můžeme rozdělit dle jeho titulu či statutu:

- obec
- město – má alespoň 3000 obyvatel a stanoví tak předseda Poslanecké sněmovny
- statutární město – statut přiznává zákon, může se členit na městské obvody nebo na městské části s vlastními orgány samosprávy
- hlavní město – statut přiznaný zákonem a to pouze Praze
- krajské město – město, které je podle zákona sídlem kraje

Dle velikosti dělíme obce na:

- obec
- městys
- město
- statutární město

3.3 Orgány obce

3.3.1 Zastupitelstvo

Zastupitelstvo obce je vrcholným samosprávným orgánem. Všechny ostatní orgány obce jsou od zastupitelstva odvozeny. Zastupitelstvo je voleno v obecných, rovných, přímých a tajných volbách na principu poměrného zastoupení na čtyřleté funkční období. Je složeno ze členů zastupitelstva a jejich počet je odvozen od počtu obyvatel v obci, městě, městském obvodu či městské části.

Počet členů zastupitelstva:

- 5 až 9 členů – do 500 obyvatel
- 7 až 15 členů – nad 500 a do 3 000 obyvatel
- 11 až 25 členů – nad 3 000 a do 10 000 obyvatel
- 15 až 35 členů – nad 10 000 a do 50 000 obyvatel
- 25 až 45 členů – nad 50 000 a do 150 000 obyvatel
- 35 až 55 členů – nad 150 000 obyvatel

Jelikož počet obyvatel se v průběhu let může různě měnit, bere se proto jako rozhodující počet obyvatel obce podle statistického lexikonu obcí k 1. lednu roku, kdy se konají volby. Daný počet členů zastupitelstva se poté oznámí na úřední desce obecního úřadu. Pokud by nastala situace, kdy není v obci zastupitelstvo, tak daný počet členů pro účely voleb stanoví krajský úřad.

Mandát člena vznikne zvolením a ihned na prvním zasedání zastupitelstva skládá člen slib. Jakmile člen složí slib a stvrdí jej podpisem, přebírá na sebe práva a povinnosti člena zastupitelstva.

Práva člena zastupitelstva jsou¹⁹:

- předkládat návrhy zastupitelstvu obce a dalším orgánům obce, jejichž je členem
- vznášet dotazy, připomínky a podněty na radu obce, její členy, na výbory a vedoucí organizačních složek obce, na statutární orgány příspěvkových organizací, které obec zřídila, nebo na zástupce obce v orgánech právnických osob, které obec založila
- požadovat od zaměstnanců obce pracujících v obecním úřadu informace ve věcech, které souvisejí s výkonem funkce.

Mezi povinnosti člena patří²⁰:

- účast na zasedání zastupitelstva obce (popř. na zasedání jiných orgánů obce, pokud je jejich členem) a plnit úkoly, které mu tyto orgány uloží
- obhajoba zájmů občanů obce
- vystupování a jednání takové, aby nebyla ohrožena vážnost jeho funkce

Pokud by nastala situace, že by projednávaná věc přinesla škodu nebo užitek členu zastupitelstva nebo jeho blízké osobě, musí tuto skutečnost sdělit před projednáváním týkající se záležitosti.

Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech vymezených v samostatné působnosti obce, může zrušit usnesení rady a dále rozhoduje ve věcech náležících do přenesené působnosti, pokud tak stanoví zákon.

Mezi důležité pravomoci zastupitelstva patří²¹:

- schvalovat rozpočet obce
- zřizovat trvalé a dočasné peněžní fondy obce, zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky obce
- zřizovat a rušit obecní policii
- schvalovat program rozvoje územního obvodu obce
- schvalovat územní plán obce a regulační plán
- vydávat obecně závazné vyhlášky obce

¹⁹ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích, hlava IV, §82

²⁰ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích, hlava IV, §83

²¹ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích, hlava IV, §84

- navrhovat změny katastrálních území uvnitř obce, schvalovat dohody o změně hranic obce a o slučování obcí
- volit starostu, místostarostu, členy rady obce a odvolávat je z funkce, stanovit počet členů rady obce, zřizovat a rušit výbory a volit jejich předsedy a členy

Pokud se jedná o majetkoprávní záležitosti, zastupitelstvo má právo poskytovat věcné či peněžité dary, uzavírat smlouvy o přijetí a poskytnutí úvěru nebo půjčky, nebo také uzavírat smlouvy o poskytnutí dotace.

K tomu, aby bylo usnesení zastupitelstva platné, je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva obce. Pokud se zastupitelstvo nesejde ani jednou po dobu delší než 6 měsíců tak, aby bylo schopno se usnášet, Ministerstvo vnitra ho rozpustí. Do té doby, než bude zvoleno nové zastupitelstvo, zabezpečuje všechny nezbytné úkoly v samostatné působnosti rada obce. Pokud obec nemá zřízenou radu obce, zabezpečuje tyto úkoly starosta.

Pokud by však nastala situace, kdy se v obci opakovaně neuskuteční volby, jmenuje pak přednosta okresního úřadu správce obce. Budoucí správce je vybírán z řad zaměstnanců okresního úřadu.

V obcích, v nichž se volí rada obce, se musí zastupitelstvo sejít nejméně jedenkrát za 3 měsíce, v ostatních případech je to nejméně jedenkrát za 2 měsíce. Zasedání svolává a řídí starosta. Ten je povinen svolat zastupitelstvo, pokud o to požádá alespoň třetina členů, přednosta okresního úřadu anebo hejtman kraje. Pokud je na zasedání přítomna nadpoloviční většina všech členů, je zastupitelstvo schopno se usnášet. Tato zasedání obce jsou veřejná a obecní úřad informuje o místě, době a o programu připravovaného zasedání na úřední desce obecního úřadu. Právo předkládat návrhy na připravované zasedání mají členové, rada obce a výbory. Během zasedání se pořizuje zápis o jeho průběhu.

Zastupitelstvo může zřídit výbory. Vždy však musí zřídit finanční a kontrolní výbor. Pokud v obci žije alespoň 15% občanů, kteří se hlásí k národnosti jiné než české, zřizuje potom obec také výbor pro národnostní menšiny. V částech obce může být zřízen i osadní výbor. Předsedové výborů jsou vždy zároveň členy zastupitelstva. Výbory se scházejí dle potřeby a počet členů musí být lichý. Plní úkoly, které jim zadá zastupitelstvo, kterému se rovněž zodpovídá.

Finanční a kontrolní výbory jsou nejméně tříčlenné. Mezi jejich členy nesmí patřit starosta, místostarosta, tajemník a ani osoby, které zabezpečují rozpočtové a účetní práce na obecním úřadu. Finanční výbor kontroluje hospodaření s majetkem a finančními prostředky obce. Kontrolní výbor, jak už název napovídá, kontroluje plnění usnesení zastupitelstva a rady obce, dále kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory a obecním úřadem na poli samostatné působnosti.

Osadní výbor má také minimálně 3 členy, kteří jsou určeni zastupitelstvem a jsou to občané obce. Tento výbor předkládá zastupitelstvu, radě a výborům návrhy, které se týkají rozvoje části obce a rozpočtu obce.

3.3.2 Rada obce

Hlavním výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti je rada obce. Ze svých aktivit a za svůj výkon se zodpovídá zastupitelstvu. Pokud v obci není zřízena rada, plní funkci rady obce její starosta. Rada je tvořena starostou, místostarostou (popř. místostarosty) a dalšími členy rady. Počet členů rady musí být vždy lichý a činí 5 až 11 členů. Nikdy však nesmí přesáhnout třetinu počtu členů v zastupitelstvu obce. Pokud má obec méně jak 15 členů, rada se nevolí.

Rada se schází dle potřeby a její schůze jsou na rozdíl od zasedání zastupitelstva neveřejné. Ke schopnosti se usnášet, k platnému usnesení nebo rozhodnutí je potřeba přítomnost a souhlas nadpoloviční většiny všech členů rady. I zde se pořizuje zápis ze schůze, který musí být uložen u obecního úřadu k nahlédnutí.

Rada obce připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva. Mezi její další pravomoci patří²²:

- zabezpečení hospodaření obce dle rozpočtu
- vydávání nařízení obce
- projednávání a řešení návrhů a připomínek od členů zastupitelstva či od komisí rady obce
- stanovení rozdělení pravomocí v obecním úřadu
- zřizování a rušení odborů a oddělení obecního úřadu, komise rady obce
- jmenování a odvolávání vedoucích odborů na návrh tajemníka
- uzavírání nájemních smluv
- schvalování organizačního řádu úřadu

Každá záležitost samostatné působnosti obce, která není v zákonech ČR uvedena, je spravována radou obce, pokud si rozhodování nevyhradí obecní zastupitelstvo nebo pokud o ní samo automaticky nepočalo rozhodovat.

Rada obce může jako své iniciativní a poradní orgány zřídit komise.

3.3.3 Starosta

Starosta je nejvyšší představitel místní samosprávy – městské nebo obecní (případně zastupitelstva městské části či městského obvodu, pokud existuje). Zastupuje obec navenek. K některým úkonům starosta potřebuje schválení zastupitelstva nebo rady. Starosta a místostarostové jsou voleni do svých funkcí zastupitelstvem z řad svých členů. Za svůj výkon se také zastupitelstvu odpovídají.

²² Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích, hlava IV, §102

Mezi práva a pravomoci starosty zejména patří²³:

- jmenování a odvolání se souhlasem přednosty okresního úřadu tajemníka obecního úřadu
- svolává a řídí zasedání zastupitelstva
- informování veřejnosti o činnosti obce
- pozastavení výkonu usnesení rady, pokud se domnívá, že je nesprávné
- možnost svěřením komisi výkon přenesené působnosti v určitých věcech (po projednání s okresním úřadem)
- výkon přenesené působnosti v obcích, kde není tajemník obecního úřadu

Místostarosta zastupuje starostu v době jeho nepřítomnosti. Pokud má obec více místostarostů, zastupitelstvo obce jim svěřím zabezpečování konkrétních úkolů v samostatné působnosti. Společně starosta a místostarosta podepisují právní předpisy obce, usnesení zastupitelstva a rady. Toto může učinit starosta i s jiným radním.

3.3.4 Obecní úřad

Obecní úřad tvoří starosta, místostarosta (místostarostové), tajemník a zaměstnanci, kteří jsou zařazeni do obecního úřadu. V jeho čele stojí starosta. Odbory a oddělení obecního úřadu mohou být zřízeny radou obce. V oblasti samostatné působnosti obecní úřad plní úkoly uložené zastupitelstvem nebo radou a pomáhá výborům a komisím. V oblasti přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti zastupitelstva, rady anebo zvláštních orgánů obce a komisím.

Tajemník obecního úřadu je odpovědný za plnění úkolů obecního úřadu a zodpovídá se starostovi. Funkce tajemníka je zřizována v těch obcích, kde působí pověřený obecní úřad, v ostatních případech je to volbou obce. Tajemník řídí a kontroluje činnost zaměstnanců obecního úřadu, vydává spisový řád a pracovní řád obecního úřadu. Dále se zúčastňuje zasedání zastupitelstva a schůzí rady. Nesmí mít funkci v politických stranách a politických hnutích.

Spisový řád obsahuje soubor závazných pravidel a opatření pro příjem, oběh a vyřizování písemností. Dále obsahuje opatření pro ukládání a ochranu písemností a také vyřazení písemností neboli skartační řád. Spisový řád je zapotřebí k zajištění spolehlivé a řádné správní, operativní a provozní činnosti obecního úřadu.

Vedoucí odborů představují pojítko mezi vedením úřadu a odděleními.

Podle rozšíření působnosti obce můžeme rozlišit obecní úřady na úřady s rozšířenou působností, pověřené obecní úřady a nerozšířené obecní úřady.

Mezi úřady s rozšířenou působností řadíme magistráty a městské úřady. Je to proto, že s velikostí obce stoupá i rozšířenost jejího úřadu. V těchto institucích existuje největší

²³ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích, hlava IV, § 103

koncentrace pracovišť zabývajících se agendami, jež jsou vykonávány na příkaz státu. Patří sem např. vyřízení řidičských a občanských průkazů, pasů atd.

Pověřené obecní úřady působí jako orgány územního plánování. Najdeme tu i stavební úřady a matriční úřady.

Seznam pověřených obecních úřadů a úřadu s rozšířenou působností najdeme v příloze zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a rozšířenou působností.

Ostatní obce nemají rozšířený obecní úřad, přenesenou působnost ale i přesto vykonávají a to v menším měřítku. Navíc tato působnost může být svěřována např. komisím a starostovi.

Z hlediska velikosti obce rozlišujeme úřady na magistráty, městské úřady a obecní úřady.

Magistrátem rozumíme formu obecního úřadu, který funguje ve statutárních městech. V čele magistrátu stojí primátor města a tajemník je jeho podřízeným. Pod tajemníkem a jeho kanceláří se nachází magistrátní odbory, v jejichž čele stojí vedoucí odborů. Občas můžeme najít i mezi tajemníkem a odbory tzv. vnitřní úřady, které jsou jakýmsi shlukem určité tematické skupiny odborů. Odbory se dále mohou členit na oddělení a ta na úseky.

V malých obcích starosta nahrazuje zcela funkci tajemníka. Je zde menší počet odborů a menší počet pracovišť, jelikož se zde provádí méně administrativních úkonů.

3.4 Příbram a její správa

Vznik Příbrami se datuje do 13. století, kdy zde pražský biskup Ondra koupil statek a začal tu budovat své panství. V historii byla Příbram velmi důležitým hornickým městem, jelikož se zde těžil uran. Město Příbram leží ve Středočeském kraji, má necelých 40 000 obyvatel a je bývalým okresním městem. Starostou je MVDr. Josef Řihák a zastupitelstvo města má 25 členů. Rada města má momentálně 6 členů. Jelikož je to sudý počet, je to v rozporu se zákonem. Vyjádření města Příbram zní: „*Město Příbram má šestičlennou radu a to od 22.12.2008, kdy zastupitelstvo města usnesením č. 951/2008/ZM odvolalo člena rady města. Sedmý člen rady města Příbram nebyl zvolen. Zákon o obcích, ani žádný další právní předpis pro takový stav, kdy počet členů rady poklesne na sudý, nepředvídá žádný postup a ani nestanoví žádnou sankci, pokud zastupitelstvo tento stav nenapraví (na rozdíl od zastupitelstva, kdy pokles členů řeší § 90 zákona o obcích). Rada obce, přesto zůstává radou a její rozhodnutí jsou platná.*“²⁴

²⁴ <http://www.pribram-city.cz/index.php?akce=otazky2>

3.4.1 Výbory města Příbram

Finanční výbor provádí kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky města. Dále plní úkoly, jimiž je pověřilo zastupitelstvo města, zejména²⁵:

- vyjadřuje se k hospodaření s účelovými fondy, které město zřídilo trvale nebo dočasně
- vyjadřuje se k výsledkům inventarizace městského úřadu, organizací a organizačních složek města
- spolupracuje při sestavování rozpočtu a rozborů města a organizačních složek zřízených městem
- vyjadřuje se k hospodaření města za uplynulý kalendářní rok a k výsledku přezkoumání hospodaření auditorem a projednává je

Kontrolní výbor má právo provádět kontrolní činnost na všech úsecích městského úřadu, městem zřízených organizacích a organizačních složkách města dle prověření a dispozic zastupitelstva města. Kontroluje plnění usnesení zastupitelstva a rady, kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory a městským úřadem na úseku samostatné působnosti a plní další kontrolní úkoly, jimiž je pověřilo zastupitelstvo města, zejména²⁶:

- kontroluje hospodaření s majetkem města, s nimiž město, organizace a organizační složky města samostatně hospodaří
- kontroluje činnost organizací a organizačních složek, které město založilo a zřídilo
- kontroluje dodržování právních předpisů na úseku činnosti organizací a organizačních složek zřízených městem
- kontroluje spravování předškolních zařízení, základních škol a zařízení jim sloužících
- kontroluje spravování místních komunikací a veřejného osvětlení a zařízení zajišťujících čistotu města, odvoz domovních odpadků a jejich likvidaci
- kontroluje spravování zdravotnických, kulturních a sportovních zařízení, zařízení sociální péče a dalších zařízení k uspokojování potřeb občanů, které město zřídilo a spravuje
- kontroluje činnost středních škol, základních uměleckých škol a jazykových škol, které město zřídilo a zajišťuje jejich činnost
- kontroluje samostatné podnikání, které město uskutečňuje
- kontroluje plnění obecně závazných vyhlášek, jež město k plnění svých úkolů vydala
- kontroluje hospodaření města s majetkem jiných právnických nebo fyzických osob, s nimiž město hospodaří na základě smlouvy uzavřené v souladu s obecně závaznými právními předpisy

²⁵ <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=1275>

²⁶ <http://www.pribram-city.cz/index.php?vid=1276>

- kontroluje rozpočet města a hospodaření podle něj, jakož i vyúčtování výsledků tohoto hospodaření
- kontroluje hospodaření s účelovými fondy, které město zřídilo trvale nebo dočasně
- kontroluje příjmy města (z hlediska jejich správnosti a včasnosti) a hospodaření s nimi, jež tvoří:
 1. výnos majetku města a městských fondů
 2. daně podniků založených městem, příjmy z činnosti organizací a organizačních složek města v rozsahu stanoveném zvláštním zákonem a příjmy z vlastní podnikatelské činnosti města
 3. místní daně, dávky a poplatky
 4. podíly na daních odváděných do státního rozpočtu a přirážky k těmto daním v rozsahu stanoveném zvláštním zákonem
 5. úvěry, půjčky a návratné výpomoci
 6. sdružené prostředky, dary, výnosy sbírek a loterií a jiné nahodilé příjmy
 7. dotace ze státního rozpočtu
 8. jiné příjmy stanovené obecně závaznými právními předpisy
- kontroluje správnost, včasnost a úplnost stavu a pohybu majetku, příjmů a výdajů, finančních vztahy ke státnímu rozpočtu, jež město vede
- kontroluje program rozvoje územního obvodu města, schváleného zastupitelstvem města
- kontroluje vyřizování stížností a připomínek občanů a petic v oblasti samostatné působnosti, které výboru postoupí k vyřízení zastupitelstvo města, popř., jejichž vyřízení výboru zastupitelstvo města schválí (i např. když si někdo přímo stěžuje výboru)

Příbram má 11 osadních výborů. Mezi jejich funkce patří:

- Ve spolupráci s Městským úřadem Příbram hledá řešení dlouhodobých i nově vzniklých problémů na území osadních výborů.
- Podporuje místní občanské iniciativy.
- Spolupracuje s ostatními subjekty na území osadního výboru.

3.4.2 Komise města Příbram

Komise bezpečnostní a dopravní vytváří koncepci bezpečnosti na území města, zpracovává řešení modelových situací, koordinuje spolupráci Městské Policie Příbram a Policie ČR, hodnotí bezpečnost na území města, přijímá podněty občanů k bezpečnosti ve městě a předává je městské policii a iniciuje preventivní bezpečnostní akce na území města.

Komise bytová spolupracuje s Městskou realitní kanceláří při přijímání žádostí o byty a při přidělování bytů, projednává žádosti o byty a doporučuje radě města ke schválení nájemce bytu, spolupracuje s Městskou realitní kanceláří při prověrkách užívání bytů, vyjadřuje se ve sporných případech k užívání bytů, vyjadřuje se ke stížnostem doručeným Městskému úřadu nebo Městské realitní kanceláři z oblasti bytové politiky a úzce spolupracuje se sociálním, odborem v rámci přidělování sociálních bytů.

Komise fondu oprav a modernizace posuzuje a vyhodnocuje předložené žádosti o půjčky a navrhuje radě a zastupitelstvu města závěr výběrového řízení, jmenovitě doporučuje poskytnutí půjček jednotlivým žadatelům.

Komise kulturní se vyjadřuje k otázkám a k řešení kulturní problematiky města, posuzuje návrhy občanů, veřejnosti v oblasti kultury spolupracuje s odborem kultury, sportu a informačních služeb, navrhuje přidělování příspěvků na kulturu na základě pravidel grantového řízení a podílí se na organizování kulturních akcí pořádaných městem Příbram.

Komise letopisecká a památková řeší vedení kroniky města, vyjadřuje se k umístění a obsahu pamětních desek, k umístění a vzhledu sochařských a jiných uměleckých děl, navrhuje nová pojmenování a přejmenování ulic, veřejných prostranství a jiných pomístních názvů, vyjadřuje se k úpravě a používání symbolů města, věnuje se evidenci, ochraně, využití a rekonstrukci historických objektů a památek na území města a vyjadřuje se k vydavatelským počínům města v oblasti historie a místopisu.

Komise pro handicapované občany projednává a vyjadřuje se k otázkám týkajícím se problematiky handicapovaných občanů, spolupracuje s odborem sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu Příbram, spolupracuje se sdruženími a organizacemi handicapovaných na území města, sleduje podmínky pro handicapované a navrhuje zřízení zařízení, služeb či přijetí opatření vedoucích k jejich zlepšení, vyjadřuje se k žádostem o dotace v této sféře a aktivně se podílí na přiblížení problematiky handicapovaných širší veřejnosti.

Komise pro mládež, tělovýchovu a sport sleduje sportovní a tělovýchovné aktivity ve městě, upozorňuje na nedostatky a navrhuje možná řešení, kontroluje a ovlivňuje přidělování příspěvků na sport a tělovýchovnou činnost, podílí se na organizování sportovních akcí.

Komise pro realizaci majetku města řeší žádosti o odprodej nebo pronájem pozemků občanům, projednává materiály shromážděné odborem právním pro rozhodnutí rady města a následně zastupitelstva města o způsobu nakládání s majetkem a doporučuje návrhy radě města.

Komise pro výchovu a vzdělání projednává otázky a podněty, které se týkají činnosti škol a školských zařízení zřizovaných městem, projednává otázky směřující k řízení, organizaci a reorganizaci škol a školských zařízení zřizovaných městem, projednává a posuzuje žádosti o dotace v oblasti výchovy a vzdělání.

Komise pro zahraniční styky vytváří podmínky a prostor pro zapojení města do spolupráce a partnerství evropských měst, akceptuje oficiální styky se zahraničím, rozvíjí styky s partnerskými městy, podílí se na organizaci zahraničních návštěv a projednává sponzorství pro rozvoj zahraničních kontaktů s podnikatelskými subjekty.

Komise pro životní prostředí a ekologii se zabývá tvorbou a ochranou životního prostředí, získává k tvorbě a ochraně životního prostředí jedince, organizace a podniky, rozšiřuje a chrání veřejnou zeleň, podílí se na propagaci třídění odpadů a projednává souhrnnou analytickou závěrečnou zprávu o průběhu a výsledcích grantového řízení.

Komise sociálních věcí a zdravotnictví projednává a vyjadřuje se k základním otázkám, které se týkají oblasti sociální péče na území města, řeší otázky nepřizpůsobivých občanů, řeší problematiku na úseku zdravotní péče, sleduje dostupnost zdravotní péče ve městě a vytváří pracovní skupiny k řešení jednotlivých okruhů problémů.

3.4.3 Městský úřad Příbram

Městský úřad Příbram jako úřad obce s rozšířenou působností vykonává státní správu na úseku (pro 75 obcí) :

- speciálního stavebního úřadu ve věcech silnic II. a III. třídy
- silničního správního úřadu ve věcech silnic II. a III. třídy
- vodoprávního úřadu
- obecního živnostenského úřadu
- dopravního úřadu
- sociálních služeb, sociálních dávek a sociálně-právní ochrany dětí
- správních činností: cestovní doklady a občanské průkazy a registr obyvatel

Obr. 5 Správní obvod Příbrami jako obce s rozšířenou působností

Zdroj: [http://www.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/A50034ACF6/\\$File/2120pb.GIF](http://www.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/A50034ACF6/$File/2120pb.GIF)

Obr. 6 Správní obvod Příbrami jako obce s pověřeným obecním úřadem

Zdroj: <http://www.pribram-city.cz/picture.php?obrid=556>

Dále úřad jako pověřený městský úřad vykonává státní správu pro 50 obcí, státní správu v územním obvodu matričního úřadu pro 16 obcí a státní správu jako stavební úřad pro 21 obcí.

Mezi odbory městského úřadu patří dopravní úřad, odbor ekonomický, odbor informačních technologií, investiční výstavby, koncepce a rozvoje města, odbor kultury, sportu a informačních služeb, obecní živnostenský úřad, odbor ochrany a obrany, odbor organizačních a vnitřních věcí, odbor právní, samostatné oddělení dotací, samostatné oddělení kontroly a vnitřního auditu, odbor sociálních věcí a zdravotnictví, odbor správy silnic, školství a odbor životního prostředí.

3.4.4 Městské organizace a úřady

Každá obec má právo si zřizovat své příspěvkové organizace, organizační složky a také obecní policii. Příspěvková organizace je taková „organizace, jejíž rozsah, strukturu a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu“²⁷ a „hospodaří s peněžními prostředky získanými vlastní činností a s peněžními prostředky přijatými z rozpočtu svého zřizovatele“²⁸.

Mezi příspěvkové organizace, které zřizuje město Příbram, řadíme tyto:

- 13 x mateřská škola
- 6 x základní škola
- učiliště
- 2 x základní umělecká škola
- 2 x školní jídelna
- Galerie Františka Drtikola Příbram
- Divadlo A. Dvořáka Příbram
- Knihovna Jana Drdy
- Technické služby Příbram
- Sportovní zařízení města Příbram
- Pečovatelská služba Příbram
- Městské jesle a rehabilitační stacionář Příbram
- Městské lesy

²⁷ Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, §27

²⁸ Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, §28

Příbram dále zřizuje městskou policii a dvě organizace bez právní subjektivity (azylový dům, Městskou realitní kancelář).

Mezi úřady a další instituce, které nalezneme v Příbrami, řadíme:

- Finanční úřad
- Katastrální úřad
- Okresní správa sociálního zabezpečení
- Obvodní báňský úřad
- Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových
- Okresní soud
- Úřad práce
- Státní oblastní archiv

Závěr

Pro chod našeho státu, který je založen na demokracii, je samospráva velmi důležitým prvkem. Vztah mezi územní samosprávou a demokratickým politickým systémem je velmi silný, ba dokonce, troufám si říct, vzájemně se podmiňující. Samospráva umožňuje občanům výrazně se zapojit do procesu rozhodování a kontroly.

Po vzniku Československa roku 1918 se odstartovala nová reforma veřejné správy. Velmi důležitým prvkem je rozšíření volebního práva občanů, kdy se zvětšuje okruh možných kandidátů do obecních orgánů. Nesmím opomenout také fakt, že stát se zříkává možnosti potvrzovat starostu v jeho funkci, ač sice musí být i nadále schválen alespoň státním úřadem. Stát se tímto vzdal možnosti ovlivňovat chod samosprávy a dochází tak k jejímu značnému okleštění. Rada obce se stává primárním orgánem obce.

Ve 30. letech 20. století však opět dochází k nárůstu státní moci nad obcemi a jejich samosprávou. Objevují se prvky centralizovaného systému. Starosta je do své funkce jmenován, stává se výkonným úředníkem státní správy a má nadřazené postavení vůči obecnímu zastupitelstvu. V tomto období se posiluje úloha státu. Nejen starosta je jmenovaným úředníkem, dále také byla jmenována jedna třetina zastupitelů. Objevuje se zde i naprostý odklon od demokratických zásad, kdy dochází k rozpouštění volených i jmenovaných orgánů místní správy a k jejich nahrazování státními tajemníky.

V období Protektorátu Čechy a Morava se setkáváme s naprostou degradací obecního zřízení. V čele obcí stojí jmenovaní vládní komisaři a orgány obce ztrácejí na významu. Započala tak přestavba místní správy, kdy se obecní orgány rozpouští a nahrazují je němečtí funkcionáři. Po zániku protektorátu neexistuje možnost, že by stávající systém řízení obcí byl ponechán. Jednak je značně zdevastován a také je vázán na nacistický okupační režim.

V roce 1945 jsou vytvořeny národní výbory, které mají vykonávat pravomoci a působnost, které náležely starostovi, zastupitelstvu a radě. Zřízením národních výborů zanikají obecní, okresní a zemské orgány. Národní výbory se stávají odrazem politického režimu, který byl v roce 1945 v Československu budován. Po okupaci Československa se stávají velmi silným mocenským orgánem, kdy konfiskují majetek Němců, přidělují půdu a trestají provinění proti národní cti. Systém státní správy a samosprávy není vůbec realizován, jelikož národní výbory tyto dvě složky naprosto spojují. Dalším faktem porušení samosprávy je to, že každý národní výbor je podřízen národnímu výboru vyššího stupně, popř. Ministerstvu vnitra. Není zde akceptována obecná zásada samosprávy, ve které platí, že jedna její složka nemůže být nadřazena jiné. Národní výbory plní úkoly těch vyšších a také od nich mají přísun financí do rozpočtu obce. Všechny stupně národních výborů hospodaří s majetkem státu, který jim je svěřen do správy. Tím není respektováno komunální vlastnictví a v těchto okamžicích samospráva zaniká.

Po demokratické revoluci v roce 1989 je zahájena politická a ekonomická transformace státu. S národními výbory se nepočítá, jelikož jsou výrazem centralistického modelu. V Československu je obnoven systém, který zohledňuje jak státní správu, tak i samosprávu, a to především na úrovni obcí a měst. Základním článkem místní samosprávy se stává obec. Obec je chápána jako právnická osoba s právem vlastního hospodaření a správy majetku. Toto je významný krok k zajištění ekonomické nezávislosti obcí. Orgány obcí se zásadně od orgánů národních výborů nemění strukturou, ovšem odlišný je obsah pravomocí. Garance samosprávy je uvedena v hlavním zákoně České republiky a to v Ústavě. Reforma po roce 1989 zahrnuje všechny čtyři důležité principy pro stát s fungující samosprávou a to demokratizaci, dekoncentraci, decentralizaci a princip subsidiarity.

Dalším důležitým krokem je vytvoření krajů. Význam krajů spočívá ve výkonu státní správy orgány samosprávy. K tomu patří i zrušení okresních úřadů, které jsou nahrazeny obcemi s rozšířenou působností a obcemi s pověřeným obecním úřadem. Tímto činem došlo k většímu posílení dekoncentračních a decentralizačních prvků.

Samospráva, jak ji známe dnes, prošla několika reformami. Dnes již obce hospodaří se svým vlastním majetkem, mohou vydávat závazné vyhlášky, podílí se na rozvoji obce a vytváří vhodné podmínky pro své občany. Negativní vliv na vývoj samosprávy měl vždy politický režim země. Ač Československo odstartovalo po roce 1918 se zdárnou reformou obecního zřízení, potýkala se ještě několik let samospráva s jejím utlačováním.

Pro fungující systém je tedy nutné, aby stát zohledňoval všechny čtyři již zmíněné principy. Každá reforma se potýkala s nějakým problémem, změnou, či zrušením. Je to důsledek jak dobové politiky, tak i uvědomění si spousty chyb. Velmi důležitá je podpora úředníků, široké veřejnosti, ale především vlády. Je nutné si uvědomit, že většinou realizace reformy trvá někdy několik let, a proto je nezbytné, aby každá následující vláda pokračovala v krocích reformy.

Seznam použité literatury

1. VALEŠ, L. a kol. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 246 s. ISBN 80-7380-010-1
2. MATES, P., MATULA, M. *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1998. 105 s. ISBN 80-7079-753-3
3. MATRASOVÁ, E., ŠLAUF, V. *Obecní zřízení*. 1. vydání. Praha: Institut pro místní správu, 2003. 59 s. ISBN 80-239-3040-0
4. POMAHAČ, R., VIDLÁKOVÁ, O. *Veřejná správa*. Praha: C. H. BECK, 2002. 300 s. ISBN 80-7179-748-0
5. HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků států po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1
6. VELFL, J. *Příbram v průběhu staletí*. Příbram: Městský úřad Příbram, 2003. 166 s. ISBN 80-239-1174-0
7. ČÁKA, J. *Zmizelá Příbram starou flexaretou*. 1. vydání. Příbram: Knihkupectví Mária Olšanská, 2002. 78 s. ISBN 80-902362-6-X
8. CHARBUSKÝ, M. *Veřejná správa – správa měst a obcí*. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. 85 s. ISBN 80-7194-690-7
9. zákon č. 75/1919 Sb., o řádu volení do obcí
10. zákon č. 76/1919 Sb., novela k obecním zřízením
11. zákon č. 114/1920 Sb., o sloučení sousedních obcí a osad s Prahou
12. zákon č. 126/1920 Sb., o župních a okresních úřadech
13. zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy
14. vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů
15. vládní nařízení č. 49/1945 Sb., o prvních volbách do okresních a zemských národních výborů
16. zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky
17. zákon č. 13/1954 Sb., o národních výborech

18. zákon č. 14/1954 Sb., o volbách do národních výborů
19. zákon č. 5/1965 Sb., o národních výborech
20. zákon č. 69/1967 Sb., o národních výborech
21. zákon č. 294/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje Ústava Československé socialistické republiky
22. zákon č. 367/1990 Sb., o obcích
23. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
24. zákon č. 128/2000 Sb., o obcích
25. zákon č. 129/2000 Sb., o krajích
26. zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
27. <<http://cs.wikipedia.org/>>
28. <<http://prijam-city.cz/>>
29. <<http://svs.institutpraha.cz/>>
30. <<http://lexdata.cz/>>
31. <<http://statnisprava.cz/>>
32. <<http://czso.cz/>>
33. <<http://statnisprava.cz/>>

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Nerealizované župní řízení

Obrázek 2 – Mapa správního rozdělení protektorátu 21. září 1939

Obrázek 3 – Mapa správního rozdělení protektorátu 1. listopadu 1942

Obrázek 4 – Krajské zřízení od roku 2000

Obrázek 5 – Správní obvod Příbrami jako obce s rozšířenou působností

Obrázek 6 – Správní obvod Příbrami jako obce s pověřeným obecním úřadem

Seznam příloh

Příloha A: Organizační schéma MěÚ Příbram od 1. 4. 2009

Příloha B: Seznam obcí – správní obvod obce s rozšířenou působností Příbram

Příloha C: Seznam obcí – správní obvod obce s pověřeným obecním úřadem

Příloha D: Slib člena zastupitelstva obce

Příloha B: Seznam obcí – správní obvod obce s rozšířenou působností Příbram

Bezděkov pod Třemšínem	Hluboš	Modřovice	Solenice
Bohostice	Hlubyně	Narysov	Starosedlská Hrádek
Bohutín	Horčápsko	Nepomuk	Suchodol
Bratkovice	Hudčice	Nestrašovice	Svojšice
Brdy	Hvožd'any	Občov	Těchařovice
Březnice (pověřený obecní úřad)	Chrást	Obecnice	Tochovice
Buková u Příbramě	Chraštice	Obory	Trhové Dušníky
Bukovany	Jablonná	Ohrazenice	Třebsko
Čenkov	Jince	Ostrov	Tušovice
Cetyně	Kamýk nad Vltavou	Pečice	Věšín
Dlouhá Lhota	Kotenčice	Pičín	Višňová
Dolní Hbity	Koupě	Počaply	Volenice
Drahenice	Kozárovice	Podlesí	Vrančice
Drahlín	Křešín	Příbram	Vranovice
Drásov	Láz	Radětice	Vševily
Dubeneč	Lazsko	Rožmitál pod Třemšínem (pověřený obecní úřad)	Vysoká u Příbramě
Dubno	Lešetice	Sádek	Zalužany
Háje	Lhota u Příbramě	Sedlice	Zbenice
	Milín	Smolotely	Zduchovice

Příloha C: Seznam obcí – správní obvod obce s pověřeným obecním úřadem

Bohutín	Hluboš	Milín	Smolotely
Bohostice	Chraštica	Narysov	Solenice
Bratkovice	Jablonná	Občov	Suchodol
Bukovany	Jince	Obecnice	Těchařovice
Buková u Příbramě	Kamýk nad Vltavou	Obory	Trhové Dušníky
Cetyně	Kotenčice	Ohrazenice	Třebisko
Čenkov	Kozárovice	Ostrov	Višňová
Dolní Hbity	Křešín	Pečice	Vrančice
Drahlín	Láz	Pičín	Vysoká u Příbramě
Drásov	Lazsko	Podlesí	Zalužany
Dubenec	Lešetice	Příbram	Zbenice
Dubno	Lhota u Příbramě	Radětice	Zduchovice
Háje		Sádek	

Příloha D: člena zastupitelstva obce

„Slibuji věrnost české republice. Slibuji na svou čest a svědomí, že svoji funkci budu vykonávat svědomitě, v zájmu obce a jejích občanů a řídit se Ústavou a zákony České republiky.“